

Вовед на проектот закон за малограничен промет. Се однесува на проблемите кои се јавуваат во областа на меѓуграничниот промет, со цел да се анализираат причините за нивното постојанство и барања соодветно регулирање.

Докторската дисертација со наслов „Влијанието на регулативата на малограничниот промет врз туризмот на Република Македонија“ е труд имплициран од долгогодишното теоретско и практично следење на проблемите во областа на меѓуграничниот промет. Тоа посебно се однесува на периодот од 2000 - 2008 година, што претставува најново искуството во практиката на Царинската управа на Република Македонија. Трудот се потпира на користење на опсежна литература, стратегии и програми во царинското работење, како и на показатели од истражувачка активност на докторантот.

Емпириските истражувања кои се дел од царинската практика, овозможуваат компаративни истражувања чија цел е согледување на достигнувањата на царинското работење во Република Македонија на патот кон остварувањето на полноправното членство кон ЕУ.

Посебно е ставен акцент на видовите пограничен промет, кои се проблематично-актуелни, кон сите соседи со кои граничи Македонија. Импликациите на намалениот проток на стоки и отежнатите околности за слободна трговија и проток на патници, директно влијае за условите за развој на туризмот од двете страни на границата. Во тој контекст, истражувањето ги опфати и состојбите со малограничниот промет со Р. Бугарија, Косово Р. Грција и Р. Албанија, низ утврдување на предлози и ставови во врска со квалитативните и квантитативните развојни карактеристики.

Севкупната проблематика во трудот е обработена во девет глави во кои се опфатени односите на Царината со другите институции во остварување на меѓународната трговска политика, проекти на Владата на Р. Македонија за царината и туризмот, хармонизирањето и ускладувањето со европските нормативи, развојот на туристичките проекти во пограничниот појас, и осврт на развивањето на туризмот во истите со предлог за подобрување на условите за зголемување на протокот на патниците во пограничниот појас.

Мотивот за избор на темата „Влијанието на регулативата на малограничниот промет врз туризмот на Република Македонија“ произлегува од причина што секојдневно се среќаваме со малограничниот промет кој е широко застапен на нашите граници, а се помалку се применуваат законите за царини

или воопшто не постои закон за малограничен промет. Се се тоа проблеми кои заслужуваат анализа и барање соодветно решение.

Луѓето кои живеат во овие региони како да се подзаборавени од властите и нивниот патнички промет е отежнат на границите од нашата земја. Сведоци сме дека од една страна се либерализираат визните режими, слободната економска трговија, патниот и царинскиот промет, а од друга страна се отежнува или не се стимулира развитокот на граничните региони со цел за подобар, помасовен и поквалитетен туризам, привлекување на странски инвестиции, или отворање на нови работни места во пограничните региони каде живеат и работат луѓето од двете страни на границата.

Иако тие секојдневно ја поминуваат границата, бидејќи живеат од една, а работат од друга страна, или пак со граничната линија тие не припаѓат ни на едната ни на другата страна од државата, сепак отсуствува државен интерес за унапредување на тие односи. Токму тој факт ја прави оваа тема актуелна за обработка во оваа докторска дисертација. Оригиналноста на проблематиката произлегува од фактот што таа уште повеќе, дури и како да се наметнува потреба од обработка на оваа тема, од причини што досега скоро воопшто не е обработувана. Во смисла на тоа, сметаме дека добиените резултати во овој труд ќе најдат широка примена како кај научната јавност, така и кај извршната и законодавната власт, во имплементирање на тие резултати за натамошен развој на малограничниот промет.

Трудот има за цел да побуди интересирање кај сите оние кои се заинтересирани во делот на малограничниот промет или двосопственичкиот промет, и да се изнајде рамка која во иднина би го олеснила протокот на патници и промет од една страна, а од друга страна државата да ја зголеми безбедноста со соодветни законски мерки спроведувајќи и имплементирајќи ги во пракса.

Истражувањата се потпираа на теоретско методолошки пристап во кој јасно беа утврдени предметот на истражување, целите и задачите, примената на методските принципи и методите на истражување, како и очекуваните резултати од истражувањето. Предметот на истражување е утврден низ местото и улогата на Царината во меѓуграничниот промет и влијанието што го има врз туристичкиот развој, посебно во пограничните региони.

При тоа опфатено е усогласувањето на царинската регулатива со меѓународните царински стандарди како и развивањето на меѓуграничниот туризам со што би се зголемила ефективноста на протокот на промет, а истовремено и би се развил и туризмот во тие региони. Особено во трудот се осврнуваме на негативниот и позитивниот пристап на досегашните достигнувања во придобивките и систематските грешки на патниот промет врз туризмот, како и предлагаме мерки за негово подобрување.

Целта на истражувањето беше пред се да се откријат законитостите кои владеат во оваа проблематика. На тој начин сметаме се овозможи збогатување како на теоријата на царинското работење така и на туризмолошката теорија во меѓуграничниот промет.

Во истражувањето беа користени генетско-еволутивниот и причинско-последичниот принцип и принципите на систематичност и споредливост.

Врз таа основа ги применивме методите на анализа и синтеза, методот на моделирање и математичко-статистичките методи.

Целокупната тематика во трудот е обработена во 11 глави. По воведните излагања, во првата глава под наслов Царинскиот систем на Република Македонија ќе се обработат институтите и инструментите на царинскиот систем, како вовед, за потоа да се премине на дефинирање на правната рамка на македонскиот царински систем.

Потоа следува глава во која се осврнуваме на Хармонизацијата на царинскиот систем на Република Македонија со Европската унија преку обработка на Спогодбата за стабилизација и асоцијација на Република Македонија кон Европската Унија, како еден од фундаменталните правни акти од оваа проблематика. Тука се разгледуваат и анализираат правните основи на регионалната соработка, слободното движење на стоки и услуги, Времената спогодба за трговските односи помеѓу Република Македонија и Европските заедници, движењето на работниците, отворање препријатија, услуги и капитал, либерализацијата на визниот режим со Република Македонија, критериумите за спроведување на Спогодбата за Радмисија и Спогодбата за визно олеснување, приближувањето на македонското царинско законодавство и хармонизација со европското и меѓународното право.

Во третата глава која носи наслов Царински пограничен промет се врши дефинирање на правната основа на царински пограничен промет, се опреде-

луваат видовите на истиот, а посебно ќе се става екцент на компаративните практични искуства со соседните држави во малограничниот промет во Европа и Република Македонија. Центално место во оваа глава заземаат препораките и сугестиите за идната реализација на малограничниот промет на Република Македонија со соседите, во функција на негово подобрување во контекст на туристичкиот развој.

Есенцијална глава во анализите на овој труд претставуваат согледувањата на правните аспекти во содржините на националната стратегија за гранично управување (НСГУ) од страна на Владата, во која царината покрај тоа што зазема централно место и е клучен фактор на развојот, таа неопходно треба да е поврзана електронски и ресурсно со сите други меѓународни и домашни институции, релевантни во оваа област. Исто така во трудот се нуди стратешко решение за регулирање на малограничниот промет како слабост на целокупниот досегашен систем.

Анализата треба да покаже дали стратегијата ќе се имплементира во целост во престојните краткорочни текови од страна на царинската управа и од страна на царинската погранична полиција.

Петтата глава ја разработува ИПА Програмата за развој на преку-граничната соработка како пристап на капацитетите во Република Македонија за апсорбирње на европските фондови за развој, посебно во областа на туризмот.

Шестата глава ги обработува проектите на владата на Република Македонија за периодот 2008-2012 година во меѓуграничниот промет кои треба да влијаат врз развојот на туризмот во Република Македонија. Тоа значи дека се дава посебен осврт на проблемите присутни во проектите и предлозите за нивна промена и усогласувања.

Во седмата глава тежиштето на трудот се става врз влијанието на пограничниот туризам врз севкупниот општествен, економски и политички живот во нашата држава изразено низ резултатите постигнати во оваа сфера.

Осмата глава го обработува промовирањето на македонскиот туризам во подршката на меѓуграничниот промет, изразено низ проекти и критички однос кон истите.

Деветтата глава од трудот се осврнува на конкретни примери на развој на туризмот во пограничните региони.

Десеттата глава опфаќа социолошки, психолошки и други аспекти преку кои треба да се влијае за подигнување на свеста на јавноста и на институциите на системот за подобрување на македонскиот туризам во пограничните региони.

Единаесеттата глава се однесува на утврдување на развојните перспективи низ призма на квалитативно и квантитативно зголемување на туристичкиот промет во пограничните региони. Тоа значи дека перспективата треба да се гледа во интеракцијата на правната регулатива на протокот на стоки, услуги и патници и нивниот одраз во интегралниот развој.

Заклучните согледувања се однесуваат на сублимат на нашето мислење во однос на сите добиени показатели од истражувањето од овој труд.

I. Царинскиот систем на Република Македонија

1. Дефинирање на поимот царински систем

Зборот “систем” се употребува одамна, но во различен контекст, поради што неговото значење не е сосема јасно и во теоријата се јавуваат најразлични дефиниции за негово толкување. При тоа треба да се истакне дека дефинирањето на системот може да биде направено од различни аспекти, односно критериуми. Една општа дефиниција за поимот систем е дека: “Систем е севкупност од елементите, врските меѓу нив како и врските меѓу нив и окружувањето, земени заедно со нивните својства и својствата на врските, којашто севкупност функционира како едно цело за постигнување на одредена цел”¹.

Во рамките на ваквото општо сфаќање на поимот “систем”, царинскиот систем може да го дефинираме како збир на научно идентификувани елементи, односно основните институти (царинско подрачје, царинска линија, царинска стока, царинска контрола, царински надзор, царински пограничен појас, царински контролирана зона и сл.) и инструментите на царинскиот систем (царини, такси и сл.).

¹ Миочев, М, Информациони системи в бизниса, Софија, 2000, стр 35.